

Račiž mi to odpustiti,
 chci se ráda polepšiti!
 Když pak pokornú řeč mluvíš,
 milejší mi býti musíš,
 85 chci se lépe pamatovati
 a chci tě méně hněvati.
 Kdyžť netepu ani se hněvám,
 jedno k tobě dobrotu mievám,
 pomni mne pak nehněvati,
 90 a to uměj zachovati;
 kdyžť já mám milost k tobě,
 nemievaj zlosti v sobě,
 by proti mně chtěla zlostiti,
 o vše se se mnú hněvati.
 95 Chci té řeči dosti mieti.
 Jezukriste, rač nám přieti
 v dobrém stavu pevně státi,
 potom se bohu dostati.“

2 *ale* aspoň – 5 *druhé* po druhé – 7 *kažiž* rozkaž – 11 *rotiti* spílati, hubovati – 15 *paklit*
jest nemilá proč hněvá-li se pro něco – 18 *netepa* nebije – 21 *pokusiti* zkusiti – 22 *smie-li* od-
 váží-li se – 25 *klamajíc* žertujíc, z žertu – 30 *svú duši v se wleka* zataje v sobě dech – 33
chovaj se varuj se, střež se – 39 *ostaň toho* zanech toho – 48 *nezlost se* nezlob se – 52 *budevě*
bydliti (duál) budeme žiti – 65 *kázati* kárati, trestati – 67: již byla na tobě řada – 72 *tú rotú*
 tímto způsobem – 77 *ztepu tě z čeho* zbiji tě pro něco – 79 *uchovati se* vyvarovati se

Poznámky ediční

Nejstarší satiry, t. j. Desatero, satiry o řemeslnících a bajka o lišce a džbánů jsou zapsá-
 ny v t. zv. Hradeckém rukopise (*Hrad*) NUK XXIII G 92, asi ze 70. let 14. století. Vydal je
 paleograficky i v přepise A. Patera, Hradecký rukopis, Památky VIII, 1881 (*Pat*). Poslední
 kritické vydání pořídil J. Hrabák, Staročeské satiry, Památky 3, Praha 1947 (*Hr*), v pře-
 pise též J. Vilikovský, Staročeské satiry, Praha 1942 (*Vil*). Literatura o Hradeckém ru-
 kopise uvedena u Pateru (str. XVIII–XIX) a Hrabáka (str. 7–8). Srov. též J. Hrabák,
 Staročeská satira, Knihovna Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých
 znalostí, sv. 5, Praha 1952.

Naše vydání vychází z paleografického vydání Paterova a kritického Hrabákova. V textó-
 vých poznámkách uvádíme pouze opravy a úpravy vydání *Pat* a *Hr*. Opravy a úpravy rkpu,
 které přejali *Pat* a *Hr* do svého textu nebo zařadili do poznámek, znovu neuvádíme. Va-
 rianty z ostatních rukopisů Desatera má *Pat*. Uvádíme jen ty, kterých používáme pro opra-
 vu textu.

Jotace zachována nebo upravována všude v krátkých i v dlouhých slabikách. Stav
 přehlásky *u* > *i* a změny *ó* > *uo* ponecháváme podle rkpu; upravujeme jen pro rým (na př.
 Desatero v. 59, 60 *tbajú, netbají* upraveno podle v. 61, 62: *odievají, obnažiji*) nebo pro blíz-
 kost slova s různým stavem této změny v samém textu (Desatero v. 104, 105 *boží, buoží*).

Desatero kázanie božie

Téměř celé dochováno ještě v rkpe Kapitulní knihovny (K) N 17, fol. 153a-158a, částečně ve zlomcích: 1) Zhořelecké (Zh), místo nynější úschovy není známo (132 veršů nesouvislých); 2) Universitní I (U₁) NUK XVII J 17, č. 5 (62 v.), otiskl paleograficky Fr. Kytler LF 21, 1894, 113-115; 3) Universitní II (U₂) NUK XVII E 8, fol. 57a-57b (54 v.), vydal A. Patera ČČM 67, 1893, 246-247.

Naše ukázka v. 1-408 = Hrad fol. 99b-108b, Pat, Hr v. 255-662; v. 409-684 = Hrad fol. 110a-116b, Pat, Hr v. 737-1014.

72 takeže Hr, srov. LF 12, 1885, 287] takez(e) Hrad, takez K, takéhož Pat, takéže Vil – 86 na sě K, Pat, Vil, Hr] vynech. v Hrad – 99 pod tím K, Vil, Hr] Poydu Hrad, Pat – 177 tobě K, Pat, Hr] vynech. v Hrad – 187 tvé truchlosti K, Pat, Hr] bez tvé Hrad – 249 toho sě žehnaj K, Pat, Vil, Hr] bez sě Hrad – 297-298 věz ... pověž] wyez ... powyez K, wies ... powies Hrad, wieš ... powieš Pat, Vil, Hr – 315 a sě Hrad, Vil, Hr] at sě Pat

334 Sedmé kázanie] nadpis není v Hrad – 350 vyvržení Hr] wyrwrzieny Hrad, vyvrění Pat, Vil – 403 ne s vinú vinu] nezwynu wynu Hrad, ne z vinú vinu Vil, Hr, z nevinu vinu Pat, yvczynyt znwyny K – 423 svátek K] [natek Hrad, Pat, Vil, Hr – 434 i přibil Hrad, Vil, Hr] yprzebyl K, Pat – 435 při vedl Hrad, Hr] przyelys K, přieliš Pat, přivedl Vil – 439 bych Pat, Vil, Hr] Byl Hrad – 440 bych Pat, Vil, Hr] vynech. v Hrad – 490 následuje: Každé lidské zaviňenie, chce jmieti rovné pokánie = v. 495-496 – 508 raňeného K, Pat, Vil, Hr] wjelikeho Hrad – 509 světský K] všaký Hrad, Pat, Vil, Hr

Satiry o řemeslnících

Hrad fol. 125a-130b; Pat str. 368-385; 392-413; Hr str. 63-70; 74-82

– (O ševcích)

V rkpe bez nadpisu – 112 k žívu bohu] v rkpe opraveno na zywemv bohu

– O konšelých nevěrných

11 mé viny Ryš] newyny Hrad, Pat, Vil, Hr – 29 při věsti Ryš] przyweſti Hrad, Pat, Vil, Hr – 32 a tě Vil, Hr] atie Hrad, at tě Pat – 66 lstivě Pat, Vil, Hr] liſtiwие Hrad – 80 tbáti Pat, Vil, Hr] tabati Hrad

– O zlých kovářích

13 by ty Ryš] By tie Hrad, bytě Pat, Vil, Hr – 28 jakot mu Vil] yakot mut Hrad, jakot muſ Pat, Hr

– O sladovnicích

21 přide Pat, Vil, Hr] není v Hrad – 24 najvěčší Pat (pro rým)] naywicz[ſyе Hrad, najvěčšie Vil, Hr – 47 najvěčšie Pat (pro rým)] naywicz[ſy Hrad, najvěčší Vil, Hr

– O lazebnicích

35 hófe Vil, Hr] horze Hrad, hoſe Pat

– (Pekař)

V rkpe bez nadpisu – 3 zlostí Ryš] zloſtiu Hrad, Pat, Vil, Hr – 62 věčně Pat, Vil, Hr] wiczny Hrad

O liščě a o čbánu

Hrad fol. 130a-132a, *Pat* str. 386-393, *Hr* str. 71-73

15 v niestěji *Vil*, *Hr*] wnyey[tięgi *Hrad*, v nięstěji *Pat* – 54 zléhos umysle (*přech.*) *Ryš*] zléhos vmyfle *Hrad*, zléhos úmysle *Pat*, *Vil*, *Hr* – 67 čbánu *Pat*] czbana *Hrad*, *Vil*, *Hr* – za v. 79 se v *rkpe* opakuje v. 74

Pozdější satiry (Podkoní a žák, Svár vody s vínem a O ženě zlobivé) nejsou zapsány souvisle v jednom rukopise. Souborně je kriticky vydal J. Hrabák, *Staročeské satiry Smilovy školy, Památky, Praha 1951*. O jejich vzájemné blízkosti a o jejich odlišnosti od satir starších psal J. Hrabák v rozpravě *Smilova škola, Praha 1941* a nejnověji v studii uvedené výše, *Staročeská satira*. – Jotace zde zachovávána a upravována jen v dlouhých slabikách.

Podkoní a žák

Skladba dochována v rukopisech: NUK XVII F 50 (*U*, asi z r. 1409), fol. 19a-28a (chybějí verše 6, 133-134, 247-250, 393-394 a 467-468); Mus. II F 8 (*M*, z r. 1459 až 1461), fol. 123b-127b; velká část skladby je také v neúplně dochovaném prvotisku Mus. 25 E 7 (asi z r. 1498).

Po prvé vydána V. Hankou 1823, *Starobylá skládanie V*, 178n, podle rukopisu *U*, pak ve Výboru z literatury české I, 1845, 943-956. Varianty všech rukopisů uvádí J. Jireček ve vydání ve Zprávách o zasedání KČSN 1878, 332n. O rekonstrukci textu (bez otištění kritických poznámek) se pokusil V. Ertl v bibliofilském vydání z r. 1919. Naše vydání se opírá o kritické vydání J. Hrabáka (str. 27-44), které se zakládá na rkp *U*, doplněném podle *M*; přihlíží též k vydání J. Vilikovského, *Staročeské satiry, Praha 1942*, 60-74.

6 *dopl. z M*, *chybí v U* – 39 *maje M* (jmaje *Vil*, *Hr*)] *gmygie U* – 74 *věčšie*] *wietssie U*, *Vil*, *wieczssie M*, *věchie Hr* – 77 *hole M*] *vyn. v U* – 101 *jedno za ranie U*] *vy náramně M* – 104 *kyjevá rána přisedá Vil*, *Hr*] *Trzepaczkam kygewa rana prziesada U*, *kyiowa rana prziesada M* – 133-134 *dopl. z M*, *vyn. v U* – 157 *ji M*, *Vil*] *gie U*, *je Hr* – 165 *by M*] *chybí v U* – 182 *vztěci Vil*] *steczy U*, *ztěci M*, *Hr* – 223 *dobře M*] *vyn. U* – 247-250 *dopl. z M*, *vyn. v U* – 289 *třeba M*] *chybí v U* – 297 *robotně U*] *hubeně M* – 305 *buď U*] *bude M*, *Vil*, *Hr* – 313 *že prost Jireček*] *chybí v obou rukopisech i v tisku* – 330 *tobě M*] *vyn. v U* – 365 *velmi M*] *vyn. v U* – 375 *sukně M*] *škorně U* (*tak i tisk*) – 393-394, 467-468 *dopl. z M*, *vyn. v U* – 397 *vy M*] *chybí v U*

Svár vody s vínem

Skladba zapsána v rkp *Mus. II F 9* (t. zv. rkp *Opatovicko-musejní*), fol. 198b až 205b. Otištěna Hankou v *ČČM* 6, 1832, 148-164 a ve Výboru I, 1845, 927-942. Paleograficky vydal Fr. Frank, *LF* 19, 1892, 268-280. Naše ukázka se opírá o kritické vydání J. Hrabáka (str. 45-63); podává v. 83-141 (fol. 199b-200b) a v. 383-477 (fol. 204b-205b).

2 *z svý Geb*, *Ryš*] *swy rkp*, *svý Hr* – 59 *z tebe Ryš*] *tebe* – 70 *své*] *Z* [*we rkp* (*porušuje smysl*) – 72 *vzcházie*] [*chazie rkp*, *scházie Hr* – 104 *pány*] *pani rkp*, *paní Hr*

O ženě zlobivé

Skladba zapsána v rkp *Mus. II F 8* (t. zv. sborník *Zebererův* z let 1459-1461), fol. 187a-187b. Vydána paleograficky J. Pelikánem v *LF* 31, 1904, 436-439. Náš text se opírá o kritické vydání Hrabákovy (str. 65-70).

7 *vetché*] *wethchey* – 35 *dobrotivě v rkpě přeškrtnuto a cizí rukou připsáno* *dotkliwe*; *tato úprava je však nevhodná* – 37-38 *v rkpě přehozeny* – 67 *vydržala*] a *v rkpě pozdějším inkoustem přepsáno na e*; *vydržela*